

Ny viden om tamkattens oprindelse

Af Tommy Asferg

Hvor stammer tamkatten fra? Det ligefremme svar er, at den stammer fra vildkatten. Men det er langt fra et udtømmende svar, for vildkatten findes i et antal forskellige underarter med en samlet geografisk udbredelse fra Portugal til Kina og fra Skotland til Sydafrika. En nyligt offentliggjort undersøgelse af genetiske profiler fra op mod 1.000 katte kaster nyt lys over tamkattens afstamning og det indbyrdes slægtskab mellem vildkatte og tamkatte.

Den vildkat, der er stamfar til vore dages tamkat, er arten med det latinske navn *Felis sylvestris*. Den fik sit latinske navn i 1775. Der blev efterfølgende navngivet en lang række vildkatte-arter i Europa, Asien og Afrika, som havde mange fællestræk med *Felis sylvestris*, men som alligevel var tilstrækkeligt afvigende til at kunne blive anerkendt som selvstændige arter. Listen omfattede på et tidspunkt omkring 40 "arter", men senere er det erkendt, at der i de

Den europæiske vildkat indvandrede til Danmark efter sidste istid, men forsvandt igen for ca. 2.000 år siden. Bemærk den tykke hale med de karakteristiske sorte ringe og sort, afrundet halepids.

Den nærorientalske vildkat er den vildkat, der er nærmest beslægtet med tamkatten. Den meget oprette postur skyldes de forholdsvis lange ben, der er et særkende for denne underart.

fleste tilfælde var tale om geografiske varianter af *Felis silvestris*, hvoraf nogle få i dag har status som underarter. Underarter er bl.a. karakteriseret ved, at de kan få frugtbart afkom med hinanden.

Moderne slægtsforskning

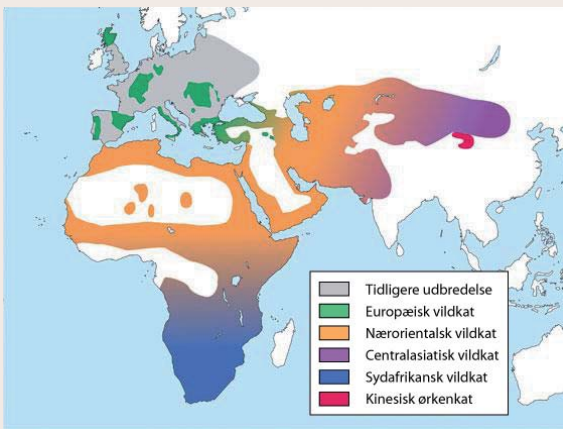
Når forskerne anvender de nyeste metoder til at undersøge gamle problemstillinger, sker det ofte, at der kommer nye detaljer frem om emner, som vi ellers troede, vi vidste "alt" om. Det har vist sig også at gælde i spørgsmålet om kattens slægtskabsforhold.

Et stort hold forskere med basis på Universitet i Oxford har i tidsskriftet Science (juli 2007) fremlagt resultaterne af en stor undersøgelse, hvor de ved hjælp af de nyeste DNA-analysemetoder ønskede at kortlægge de familiemæssige relationer mellem tam-

katten og dens vilde forfædre og slægtninge. Til brug for undersøgelsen blev der indsamlet vævsprøver fra ikke mindre end 979 katte fra tre kontinenter, dels fra "almindelige" tamkatte (huskatte og racekatte) og dels fra formodede vildkatte og forvildede tamkatte og endelig fra de to små vildkatte: sandkatten og den kinesiske ørkenkat.

Seks underarter af *Felis silvestris*

De fleste af de undersøgte katte fordelte sig i seks forholdsvis klart adskilte *Felis silvestris*-underarter. De eneste prøver, der faldt anderledes ud, var dem fra sandkatten (*Felis margarita*), en lille vildkat der lever i Nordafrika og Mellem-østen. Denne undersøgelse gav belæg for, at sandkatten dels er en selvstændig art, dels er nærmeste slægtning til *Felis silvestris*-gruppen.

Den nye undersøgelse opregner i alt seks underarter af vildkatten *Felis sylvestris*, heraf fem vilde som i dag forekommer i mere eller mindre sammenhængende områder i Europa, Afrika og Asien. Den sjette underart er tamkatten, som nu ved menneskets hjælp udbredt til det meste af verden. Kilde: Science.

De seks *Felis sylvestris*-underarter var følgende:

- Den europæiske vildkat (*Felis sylvestris sylvestris*)
- Den nærorientalske vildkat (*Felis s. lybica*)
- Den centralasiatiske vildkat (*Felis s. ornata*)
- Den sydafrikanske vildkat (*Felis s. cafra*)
- Den kinesiske ørkenkat (*F. s. bieti*)
- Tamkatten (*F. s. catus*)

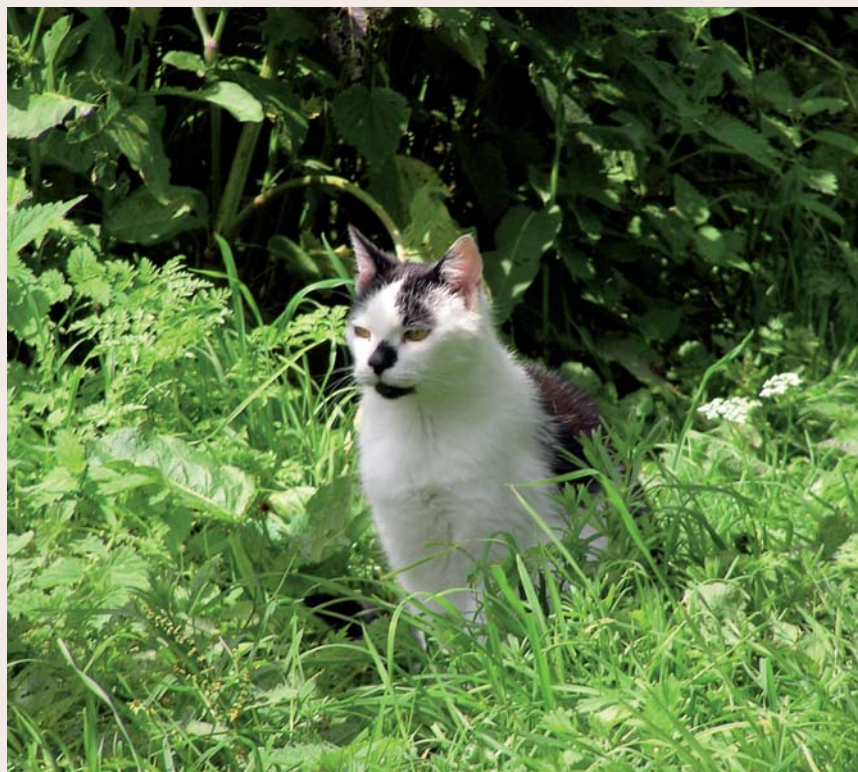
I forhold til tidligere opfattelser er det nyt, at der findes en særlig sydafrikansk underart. Den adskiller sig åbenbart fra den underart, der ellers plejer at blive omtalt som den afrikanske eller afrikansk-arabiske vildkat, men denne underart bliver i den nye undersøgelse omtalt som den nærorientalske vildkat. Det er i overensstemmelse med dens udbredelse i Nordafrika og Mellemøsten. Øst for det Kaspiske Hav afløses den af den centralasiatiske vildkat, også kaldet indisk ørkenkat. I Kina og Mongoliet findes endnu en vildkat, den kinesiske ørkenkat, der hidtil har haft status af selvstændig art, men som ifølge den nye undersøgelse bør betragtes som en *Felis sylvestris*-underart.

Tamkattens afstamning og oprindelse

Den nærorientalske vildkat (*Felis sylvestris lybica*) skilte sig klart ud som den *Felis sylvestris*-underart, der er nærmest beslægtet med tamkattene i undersøgelsen, og det uanset om der var tale om "almindelige" huskatte/tamkatte, racekatte eller forvildede tamkatte fra områder med vildkatte. Dette må betragtes som et meget stærkt indicium for, at tamkat-

ten nedstammer fra vildkatte i Den Nære Orient. Dette indicium forstærkes yderligere af, at katte fra fjerne ørkenområder i Israel, Forenede Arabiske Emirater, Bahrain og Saudi Arabien havde en DNA-profil, der i særlig grad synes at pege tilbage mod de oprindelige bestande, som tamkatten stammer fra.

Genetisk set er tamkattene dog ikke en homogen gruppe. Der kunne identificeres tre grupper af tam-

katte: en europæisk, en næroriental og en asiatisk. En stor del af forklaringen på denne opdeling er formentlig, at der til stadighed sker parringer mellem tamkatte og "lokale" vildkatte. Men uanset denne gruppering, så er alle tamkatte nært beslægtet med alle de vilde *Felis sylvestris*-underarter, og alle tamkatte tilhører underarten *Felis sylvestris catus*. Hybridiseringen mellem tamkatte og vildkatte er i øvrigt et af de alvorligste problemer i forhold til at beskytte og bevare de vilde underarter i fremtiden.

Hvor, hvornår og hvordan?

En særlig analyse viste, at der kunne identificeres mindst fem forskellige "hunkatte-linier" af tamkatte, og det tages som udtryk for, at "overgangen" fra vildkat til tamkat, dvs. tæmningen eller domesticeringen, er sket flere steder i Den Nære Orient. Vurderet ud fra disse hunkatte-linier skal man omkring 130.000 år tilbage i tiden for at finde en fælles for-

fader til alle de vilde Felis sylvestris-arter og tamkattene.

De første skridt på vejen fra vildkat til tamkat blev sandsynligvis taget, da vildkatter begyndte at holde til i og omkring verdens første kornlagre. Udviklingen af agerbrug og kornavl, og dermed behovet for at opbevare større mængder korn over en længere periode, menes at have fundet sted for omkring 10.000 år siden i det område i Den Nære Orient, der kaldes "den frugtbare halvmåne", dvs. området fra Egypten over Palæstina og Jordan til Irak. Kornlagrene har tiltrukket mus og rotter, som så igen har tiltrukket katterne. Herefter kan man forestille sig, at agerbrugerne for at effektivisere kattens indsats har forsøgt at knytte dem endnu tættere til landsbyerne ved at indfange og tæmme de killinger, der var mindst sky og mindst aggressive.

De nære relationer mellem kat og menneske kan dokumenteres gennem en lang række arkæologiske fund, ikke mindst fra det gamle Egypten. Hittidige fund har peget stærkt i retning af, at katten oprindeligt blev tæmmede her for ca. 4.000 år siden. Men i 2004 blev der på Cypern fundet et helt skelet af en kat, der var begravet lige ved siden af et menneske. Graven er dateret til at være ca. 9.500 år gammel, så dette fund har flyttet den tidligst dokumenterede forbindelse mellem kat og menneske flere tusinde år tilbage i tiden.

Tamkatten kan spores ca. 10.000 år tilbage i tiden gennem arkæologiske fund, men vi skal mindst 130.000 år tilbage for at finde en fælles forfader til tamkatten og de forskellige arter af vildkatter. Foto: Karen Asferg

